

KANONSKA FORMA PO PAPINOM PISMU »MATRIMONIA MIXTA«

Prof. dr. Karlo Nola

Dok je profesor tumačio u školi ovo Papino pismo (»Matrimonia mixta«), jedan učenik reče: Gospodine profesore, mi smo učili da je »mješovita vjera« samo zabrana »impedimentum impediens«, a ne zapreka »impedimentum dirimens« vjenčanja. Prema tome, ženidba »mješovite vjere« sklopljena bez biskupove dozvole ipak je valjana, dok je samo u slučaju razlike vjere (disparitas cultus) nevaljana, ako je sklopljena bez dozvole i dispense biskupove.

Ovo potvrđuje i sam Papa u ovome pismu gdje u br. 1. piše: »Ženidba između dviju krštenih osoba, od kojih je jedna katolička, a druga nekatolička, ne smije se sklopiti bez prethodne dispense mješnog ordinarija«. Tu se ne kaže da je nevaljana, nego samo nedozvoljena, »illicitum sed non invalidum«.

Na to će mu profesor: Ti si tu prilično toga pomiješao i nisi razlikovao zabranu ženidbe od forme ženidbe.

Mi ćemo postaviti nekoliko upita, pa ćemo zajednički odgovarati. I onda će biti jasno.

Pita se:

1. Što je zabrana »mješovite vjere«, što zapreka »razlike vjere«, a što forma vjenčanja?
2. Koja forma vrijedi po Papinu pismu?
3. Što ako nekatolička stranka neće da se podloži kanonskoj katoličkoj formi?
4. Koji bi razlozi opravdavali od strogosti kanonske forme?
5. Bi li moglo vrijediti za katoličku stranku i civilno vjenčanje?
6. Da li postoji danas mogućnost dispense za već nevaljano obavljenu ženidbu?
7. Ad casum.

Ad 1. Zabrana »mješovite vjere« jest stroga smetnja da se ne sklapa ženidba između katoličke osobe i druge osobe koja je samo krštena,

a nije katolička. Ako se ipak takvo vjenčanje sklopi pred katoličkim svećenikom, vjenčanje je valjano, ali strogo zabranjeno bez dispenze od mješovite vjere (kan. 1060 i 1036).

Zapreka razlike vjere »disparitas cultus« čini nevaljanom ženidbu između katoličke osobe s drugom osobom koja nije ni krštena (kan. 1070 § 1). Papino pismo ne govori o dvjema zaprekama, već ih uopće nazivlje »matrimonia mixta« (mješovite ženidbe), i onda pod tim naslovom razlikuje ženidbu katolikâ s krštenim ili nekrštenim bračnim drugovima.¹

Forma vjenčanja jesu one vanjske formalnosti koje se traže da bude vjenčanje valjano: hoće li biti pred katoličkim ili nekatoličkim svećenikom, ili civilno bez svećenika, hoće li biti svjedoci ili ne, i slično (kan. 1094).

Ad 2. Formu za mješovite ženidbe Papino pismo određuje ovako: »Mješovite ženidbe imaju se sklapati po kanonskoj formi, i ta forma traži se za valjanost osim izuzetka Dekreta *Crescens Matrimonium* izdana od Sv. kongregacije za istočne crkve dne 22. veljače 1967.

Zove se kanonska forma jer je određena kodeksom kanonskoga prava i to baš kan. 1094. koji glasi: »Samo su ona vjenčanja valjana koja se sklapaju pred župnikom ili biskupom i pred dvama svjedocima.« Naravno je da je župnik ili biskup iz ovoga kanona samo katolički, jer je ovo zbornik zakona Katoličke Crkve.

Sve dakle mješovite ženidbe imaju se sklopiti pred katoličkim župnikom. I to je uvjet za valjanost ženidbe. Izuzetak čine ženidbe katolika latinskoga obreda s kršćanima nekatolicima istočnoga obreda, jer se baš na ovo odnosi dekret *Crescens Matrimonium*.

Ovim je favorizirana Istočna Crkva u protivnosti s protestantima, jer su pravoslavni sačuvali sve darove, Kristove »sakramente«, koji nam olakšavaju i osiguravaju spasenje duše. A to inače ne vrijedi za slučaj protestanata, koji su zadržali, strogo govoreći, samo krštenje.

Ad. 3. Ako nekatolička stranka neće da se podvrgne katoličkoj formi, onda Papa daje vlast biskupima da dispenziraju od kanonske forme mješovite ženidbe, ako su tome protivne velike poteškoće, »graves difficultates obstant«. Naše biskupske konferencije odredile su u tome smislu: »Ex gravi causa datur Ordinario facultas dispensandi a forma canonica ad matrimonium celebrandum in Ecclesia catholica coram ministro christiano.«

Još god. 1966. instrukcija *Matrimonii Sacramentum* rezervirala je sličnu dispensu Sv. Stolici. I evo pošlo se korak naprijed! I ne malen! Ova ovlast podijeljena je svim biskupima, a oni će je primjenjivati prema dogovoru na Biskupskim konferencijama.

Biskup, dakle, može dopustiti da mješovita ženidba bude valjana i dozvoljeno obavljena i u katoličkoj crkvi.

I ovo treba imati na pameti kad se radi o teškom problemu mješovitih ženidbi.

Ad. 4. Za dispensu od smetnje zabrane i zapreke Papino pismo traži »ozbiljni uzrok« (iusta causa), a za dispensu od kanonske forme

¹ Ministero Pastorale, Padova, 1971. ožujak, str. 131.

traži »*graves difficultates*«. Svakako »*graves difficultates*« jače su nego »*iusta causa*«.

a. Kao *iusta causa* njemački episkopat smatra već samu pluralističku situaciju u Njemačkoj, gdje katolici žive ispremiješani s protestantima.

Neka se to ne smatra preširoko, kada su i naši biskupi, i to dosada, kada se to sudilo strožije, davali dispencu na svaku molbu, samo ako su bile dane kaucije.

b. Drugi je slučaj »za dispencu od kanonske forme«. Tu se traže »*graves difficultates*« (velike poteškoće). Priznajem da se sam ne bih usudio dati prilično sigurno mišljenje koje su to *graves difficultates*. Stvar je novija i nisam se namjerio na jednoga autora koji bi se usudio to definirati.

Ali sam se namjerio na veliki skup pravnik i moralista, pa i pastoralista, pače na cijeli talijanski episkopat koji je u svojim normama i uputama za »mješovite ženidbe« izjavio ovo: »Teški razlozi za dispencu smatraju se rodbinska veza ili posebna dužnost socijalnih odnosa ili prijateljstva bilo koje od dvije stranke s nekatoličkim službenikom ili bilo koja *valjano utemeljena (validamente fondata) protivnost* sa strane nekatoličke u odnosu na obavljanje vjenčanja po katoličkoj formi.«

Ja sam podcrtao ovaj drugi razlog, jer mi se čini mjerodavan i odlučan, tj. ako sama nekatolička stranka neće da se vjenča u Katoličkoj Crkvi, i to ako je ta protivnost valjano utemeljena. Mislim da svaki put kada nekatolička stranka dobiva pravo na odgoj barem jednoga djeteta u nekatoličkoj vjeri, tada je i valjano temeljena protivnost katoličkoj formi.

Baš ova oznaka razloga dirnula me je i potakla pa sam pomislio: evo olakšice za taj prije teški križ župnika u pitanju mješovitih ženidbi. I baš ovo me je navelo da pitanje bolje proučim i napišem ova dva slučaja na znanje i ravnanje našim svećenicima, koji u velikoj većini nisu još o ovome pitanju načistu.

Dakle, kada god se nekatoličkoj stranci dopusti odgoj bilo kojega djeteta, može mu se dopustiti i vjenčanje u nekatoličkoj Crkvi. I ovo je moje mišljenje, salvo iudicio meliore.

Ad 5. Papino pismo u broju 9 ovlašćuje: »Ako postoje velike poteškoće za izvršenje kanonske forme, ordinariji mjesta imaju pravo dispencirati od kanonske forme mješovite ženidbe. Biskupske konferencije neka odrede upute kako će se ta dispensa u njihovim krajevima složno dozvoljavati *a da se ipak spasi bilo koja javna forma obavljanja vjenčanja*.

Treba pripaziti na riječi koje sam gore istakao: »a da se ipak spasi bilo koja javna forma obavljanja vjenčanja«.

Ovim Papinim riječima izgleda da bi biskupi mogli dopustiti da i civilno vjenčanje vrijedi kao kanonska forma, ako jedna protivjerska stranka neće nipošto vjenčanja u Crkvi: i civilno vjenčanje jest neka javna forma vjenčanja. Naši su biskupi isključili civilno vjenčanje kao formu jer izričito traže »*coram ministro christiano*«.

Talijanski episkopat učinio je isto, jer traži da vjenčanje izvan Katoličke Crkve mora biti »pred zakonitim vjerskim službenikom«.

Uza sve to jedan talijanski biskup, Santo Quadri, ordinarij biskupije Pinerolo u Piemontu, u kojoj ima mnogo valdenza (protestanata) u svom okružnom pismu izjavio je: »Moći ću dati dispencu od kanonske forme i ovlastit ću da se vjenčanje sakramenta ženidbe obavi i pred državnim službenikom, jer se ne može zaniijekati da je i vjenčanje po civilnoj formi ipak neko vjenčanje u javnoj formi.«

Ni kod nas ni u Italiji ne smiju se civilna vjenčanja smatrati dozvoljenima ni valjanima, jer biskupi traže »pred vjerskim službenikom«. Ako bi ipak koji biskup radi potreba biskupije protivno odredio, kao biskup Pinerola, pa bi mu to Sv. Stolica odobrila usprkos mišljenjima drugih biskupa, civilno bi vjenčanje bilo valjano i dozvoljeno.

Ad 6. Papino pismo predviđelo je i ukrijepljenje u korijenu, »sanationem in radice«.

Istina, »zakon ne djeluje unazad« (lex non agit retro). Papa je ipak i to predvidio u br. 16 i ovlastio: »Ordinarij mjesta može dozvoliti ukrijepljenje u korijenu za mješovite ženidbe poslije izvršenih uvjeta u br. 4. i 5. ovih norma i održavši sve što se po pravu mora održati.«

Mješovita ženidba može biti nevaljana ili što nije održana kanonska forma, koja je ad validitatem, ili što je bez dispence sklopljeno vjenčanje između katolika i nekršćana.

U oba slučaja biskup može konvalidirati ta vjenčanja u korijenu ako još traje consensus matrimonialis među bračnim drugovima i ako su ostvareni uvjeti pod br. 4 i 5, a to su: da katolička stranka izrazi čvrstu odluku da će sačuvati svoju vjeru i, koliko bude mogla, odgojiti svu djecu u katoličkoj vjeri, a nekatolička stranka primit će na znanje preuzetu obavezu svoga katoličkoga druga.

Pripominjem: ako katolik koji nije pazio na crkvene propise pa se vjenčao pred nekatoličkim svećenikom dođe na ispovijed, ispovjednik će, ako nije urgentno, odgoditi ispovijed dok ne izvrši uvjete iz točke 4 i 5. Iza toga, ako se stranka iskreno skruši i cjelovito ispovjedi, može joj dati odrješenje jer su cenzure dokinute.²

Ad 7. Valja uzeti u obzir pod kojim se vidom jedna stvar gleda. Meso je kao meso dobro jesti i u petak, ali ako se gleda na zabranu Crkve, onda je grijeh jesti meso u korizmeni petak, a nije u korizmenu subotu.

Zabrana mješovite vjere kao smetnja Crkve sklapanju takve ženidbe čini ženidbu samo nedopuštenom, a ne nevaljanom. Ali ista ženidba sklopljena pred katoličkim svećenikom jest dopuštena i valjana, ali sklopljena pred nekatoličkim svećenikom jest nevaljana, osim sa članom istočne Crkve. Ovdje se gleda na formu, a gore na smetnju. Pače isto vjenčanje sklopljeno bez dozvole pred pravoslavnim svećenikom jest nedozvoljeno, ali je valjano, dok je opet isto vjenčanje sklopljeno pred pastorom i nedozvoljeno i nevaljano.

² Ministero Pastorale, Padova, 1971, ožujak, str. 151.

SUMMARIUM: Quae causa dispensationis ad contrahendum matrimonium mixtae religionis? Et a forma canonica? Semper iusta causa requiritur, nam haec rationem dat rationabili modo agendi. Etiam ad celebrandum matrimonium in ecclesia non-catholica auctor articuli possibilem dispensationem videt. Et quoad celebrationem matrimonii unius partis catholicae cum areligiosa vel atheista? Non videtur excludi possibilitas utendae dispensationis etiam coram ministro civili, si obtenta fuerit. Matrimonia igitur mixta sine canonica forma dic illicita non invalida, forma tamen sub poena nullitatis observanda ita, ut coram ministro acatholico contractum invalidum censetur, nec idem dic de matrimonio coram ministro orthodoxae religionis ac de ministro, dicamus, protestantico, nam in primo casu validum, in alio invalidum. Et textum legere ne omittas.